

TOELICHTING AANVRAAGFORMULIER WET NATUURBESCHERMING

Toelichting bij het aanvraagformulier ontheffing Wet natuurbescherming voor het onderdeel soortenbescherming en ruimtelijke ingrepen.

Activiteitenplan

Vraagt u een ontheffing aan van de Wet natuurbescherming (hierna Wnb) omdat er beschermde soorten worden beïnvloed door uw werkzaamheden? Dan hebben we doorgaans bij het aanvraagformulier een activiteitenplan van u nodig. In het activiteitenplan dienen in ieder geval de volgende zaken terug te komen:

1. Beschrijving van het plangebied, de activiteit, de werkwijze en de planning;
2. Wijze waarop de aan/afwezigheid van beschermde soorten is onderzocht en vastgesteld, hoe, wat, wanneer, inventarisatie, verspreiding, functies, etc.;
3. Welke verbodsbepalingen worden overtreden?;
4. Effectanalyse en maatregelen;
5. Belangenafweging;
6. Alternatievenafweging;
7. Staat van instandhouding;
8. Tijdelijke natuur.

In dit document wordt per punt een uitgebreide toelichting gegeven. Hoewel deze toelichting met zorg is opgesteld, kunnen er geen rechten aan worden ontleend.

Zorgplicht

Wij wijzen er op dat u bij het uitvoeren van de werkzaamheden rekening dient te houden met alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving, ongeacht of deze beschermd zijn. Dit houdt in dat u voorafgaand en tijdens de werkzaamheden, voor zover dat in redelijkheid geveerd kan worden, alles doet of nalaat om te voorkomen dat nadelige effecten op de soort plaatsvinden.

1. Beschrijving activiteit

Om te kunnen bepalen welke verbodsbepalingen er worden overtreden, dient de activiteit concreet te zijn en uitgebreid te worden beschreven. De mate van detail hangt af van de complexiteit van de activiteit, welke verbodsbepalingen worden overtreden en bijvoorbeeld de mate waarin de staat van instandhouding in gevaar komt. U dient -voor zover van toepassing- de volgende informatie te geven:

1.1 Beschrijving plangebied

Een korte kenschets van het gebied, wat voor type gebied is het, hoe het nu gebruikt wordt en welke werkzaamheden er nu plaatsvinden. Geef ook aan wat de eindsituatie van het gebied is nadat de activiteit/werkzaamheden zijn beëindigd.

Geef duidelijk aan waar de activiteit/werkzaamheden plaatsvind(t)en, dit is het zogenaamde plangebied. Hiervoor is het van belang een voldoende duidelijke topografische kaart of luchtfoto mee te sturen. Indien in het plangebied verschillende werkzaamheden op bepaalde plekken plaatsvinden, is het noodzakelijk om de locaties van de afzonderlijke werkzaamheden aan te geven. Bepaalde werkzaamheden kunnen ook buiten het plangebied een effect hebben. Voorbeelden hiervan zijn verdroging door grondwateronttrekking of verkeersbewegingen tijdens de bouwfase. Dit betekent dat het uiteindelijke gebied waar de effecten optreden groter kan zijn dan het plangebied. Dit noemen we de invloedssfeer van het plangebied. Geef dit duidelijk aan op de topografische kaart of de luchtfoto.

1.2 Beschrijving werkzaamheden

Geef aan welke werkzaamheden gaan plaatsvinden. Geef zo nodig de intensiteit weer. Ook de indirecte effecten dienen genoemd te worden, bijvoorbeeld extra verkeersbewegingen tijdens de bouwfase. Het uitwerken van de activiteit is gewenst tot op een hoog detailniveau, bijvoorbeeld welke bomen worden gerooid, welke sloten worden gedempt of verbreed, welke huizen worden gesloopt en waar wordt het zandlichaam opgespoten. De maatregelen die de effecten op de soort tot een minimum beperken (zie toelichting hoofdstuk 4) dienen ook te worden beschreven.

1.3 Beschrijving werkwijze

Geef ook aan op welke wijze de uitvoering plaatsvindt, bijvoorbeeld bij bouwwerkzaamheden kan de fundering worden aangelegd door een damwand te slaan en de bouwput droog te pompen of er kan gewerkt worden met onderwater-beton. Baggerwerkzaamheden kunnen worden uitgevoerd met machines met een gesloten bak of met een open bak of een zuiginstallatie. Maaiwerkzaamheden kunnen worden uitgevoerd van binnen naar buiten of van buiten naar binnen. Elke wijze van uitvoering kan andere effecten hebben op beschermde soorten.

1.4 Beschrijving planning van de werkzaamheden

Van belang hierbij zijn de doorlooptijd van het project, de periode waarvoor ontheffing wordt aangevraagd en de perioden waarin de werkzaamheden plaatsvinden. De periode waarin de werkzaamheden worden uitgevoerd kán namelijk van invloed zijn op de vraag of een verbodsbepaling wordt overtreden. Hetzelfde type werkzaamheden kunnen in het ene seizoen wel en in het andere seizoen niet leiden tot overtreding van verbodsbepalingen.

Maak onderscheid tussen activiteiten die slechts tijdelijk van aard zijn -bijvoorbeeld alleen tijdens de aanlegfase- en activiteiten die zorgen voor permanente verandering.

1.5 Termijn

U moet duidelijk aangeven voor welke periode u een ontheffing vraagt. De duur van de ontheffingsperiode is gekoppeld aan de duur van de werkzaamheden die effect hebben op de dier- of plantensoorten waarvoor ontheffing wordt verleend. Wees zo realistisch mogelijk bij het inschatten van de benodigde periode, houd hierbij ook rekening met eventuele vertragingen in de uitvoering van de werkzaamheden door weersomstandigheden, benodigde tijd voor vergunningverlening en subsidieverlening, etc.

2. Aanwezigheid beschermde soorten en onderzoek

Van belang is dat u in beeld brengt welke beschermde soorten binnen de invloedssfeer¹ van uw activiteit aanwezig zijn.

2.1 Provinciale vrijstelling Verordening Natuur en Landschap

Houd hierbij rekening met het feit dat voor een aantal soorten in de Verordening Natuur en Landschap provincie Utrecht 2017 (VNL) een vrijstelling is opgenomen voor o.a. activiteiten in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of bestendig beheer en onderhoud. Deze zijn opgenomen in artikel 3.5.1 van de verordening: <http://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/NL.IMRO.9926.PV Natuur-VA01?s=SANMmaIEAXIMqkeEREEhzD-AfvoMHMA>.

2.2 Ecologische deskundige

Het onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde soorten, bijbehorend effectonderzoek en de begeleiding van werkzaamheden bij een risico van overtreding van verbodsbepalingen, dient plaats te vinden dan wel aangestuurd te worden door een ecologisch deskundige². Onder een ecologisch deskundige wordt een persoon verstaan die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of te begeleiden en die aantoonbare(!) ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie.

2.3 Literatuuronderzoek

Voor een eerste indicatie voor de aan- of afwezigheid van beschermde soorten kan gebruik worden gemaakt van bijvoorbeeld www.ndff.nl, ecologische databanken van sommige gemeenten, literatuuronderzoek, verspreidingsatlassen, gegevens van terreinbeherende organisaties en van plaatselijke en landelijke natuurwerkgroepen etc. De gegevens die gebruikt worden dienen traceerbaar en verifieerbaar te zijn en door een voldoende deskundig persoon verzameld te zijn. Afwezigheid van beschermde soorten op basis van bestaande gegevens, anders dan eigen onderzoek kan vaak alleen worden vastgesteld als uit die gegevens overduidelijk blijkt dat het plangebied ver buiten het natuurlijke verspreidingsgebied van een beschermde soort is gelegen of wanneer geschikt habitat ontbreekt. Is geschikt habitat aanwezig en ligt het plangebied binnen het reguliere verspreidingsgebied, dan is gericht veldonderzoek verplicht.

2.4 Veldonderzoek

De wijze waarop de beschermde soorten onderzocht dienen te worden kan verschillen per soort. Voor iedere soort of soortgroep kunnen de eisen aan een inventarisatie verschillen. Dit onderzoek is veelal seizoensgebonden en de verschillende soortgroepen hebben vaak verschillende momenten in het jaar dat ze in beeld gebracht kunnen worden. Let op dat het veldonderzoek plaatsvindt in de geschikte tijd van het jaar, op de geschikte tijd van de dag en bij geschikte weersomstandigheden. Indien voorkomende beschermde soorten niet jaarrond aanwezig (kunnen) zijn, geef dan aan in welke periode van het jaar ze wél aanwezig zijn.

2.5 Factsheets en/of soortenstandaarden:

Om de aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied te bepalen, verwijzen wij naar de methoden die beschreven zijn in de soortenstandaarden: <http://www.rvo.nl/soortenstandaards>. Op termijn worden deze standaards door Bij12 (<http://www.bij12.nl/>) geactualiseerd als factsheets.

In deze standaarden kunt u onder andere ecologische informatie over de soort vinden en gegevens die u nodig heeft voor het onderzoek naar de aanwezigheid van de soort, alsmede de eisen aan het benodigde onderzoek. Er zijn soortenstandaarden opgesteld voor de volgende beschermde soorten: huismus, buizerd, gierzwaluw, steenuil, kerkuil, roek, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis, rosse vleermuis, noordse woelmuis, bever, das, levendbarende hagedis, zandhagedis, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker, poelkikker en grote modderkruiper. In het geval van vleermuizen dient ook gebruik te worden gemaakt van het vleermuizenprotocol.

Afwijken van genoemde documenten is mogelijk, mits dit voldoende (ecologisch) wordt gemotiveerd.

2.6 Geen factsheets beschikbaar

Indien er ten aanzien van de diersoort waarvoor ontheffing wordt gevraagd geen factsheet of soortenstandaard beschikbaar is, kan gebruik worden gemaakt van andere voorhanden zijnde literatuur en informatie over te hanteren onderzoeksmethoden. Hiervoor verwijzen wij naar de websites van Particuliere Gegevens beherende Organisaties (PGO's) als SOVON (vogels), Zoogdiervereniging (zoogdieren waaronder vleermuizen), RAVON (reptielen, amfibieën en vissen), Vlinderstichting (vlinders en libellen) en Floron (planten).

¹ De invloedzone van het plangebied kan ruimer zijn dan het plangebied zelf. Denk bijvoorbeeld aan het aanleggen en/of gebruik van een industrieterrein, waarbij door bijvoorbeeld licht een vliegroute van beschermde vleermuizen buiten het plangebied wordt verstoord.

² Zie ECLI:NL:RBNHO:2014:8754

2.7 Verslaglegging

Vermeld in het activiteitenplan de gehanteerde onderzoeksmethoden, de data en tijden van het veldbezoek, eventueel de frequentie van onderzoekshandelingen en ook wie het onderzoek heeft uitgevoerd. Ook de weersomstandigheden tijdens het veldbezoek kunnen relevant zijn. Voeg kaarten toe met daarop zowel de verspreiding van beschermde dier- en/of plantensoorten als de situering van de ruimtelijke ingreep.

2.8 Ecologische functies plangebied

Breng de (vaste) rust- of voortplantingsplaatsen van aangetroffen beschermde soorten in beeld, voor zover die aanwezig zijn. Beschreven moet worden wat de betekenis of functie van het gebied is voor de soort (bijv. voortplantingsbiotoop, overwinteringsbiotoop, paringsverblijven, migratieroutes, zomerverblijven, zomerbiotoop etc.). Alle elementen die essentieel zijn om duurzaam te overleven behoren bij de ecologische functionaliteit die moet worden onderzocht. Voorbeelden hiervan zijn essentiële migratie- en vliegroutes en foerageergebieden³.

Op grond van jurisprudentie⁴ en het 'Guidance document'⁵ worden foerageergebieden en vaste vliegroutes niet tot vaste rust- en verblijfplaatsen gerekend, tenzij deze als zodanig samenvallen met een vaste rust- en verblijfplaats. Uit jurisprudentie⁶ volgt ook dat een verbod wordt overtreden, indien de vaste rust- en verblijfplaatsen niet samenvallen met het foerageergebied, maar door de aantasting van het foerageergebied de ecologische functionaliteit van de buiten het plangebied gelegen vaste rust- en verblijfplaatsen zodanig verstoord worden, dat de betreffende soort deze plaatsen om die reden zal verlaten. De ecologische functionaliteit van broed- en rustplaatsen moet gewaarborgd zijn, dat wil zeggen dat deze plaatsen een diersoort alle elementen moet blijven bieden die nodig zijn om succesvol te kunnen broeden of rusten. Tijdelijke, bijvoorbeeld seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld nesten, holen, burchten) of rustplaatsen (zoals roestplaatsen van roofvogels) die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per individu vallen hier ook onder.

Voor vogels geldt dat de meeste soorten elk broedseizoen een nieuw nest maken of in staat zijn om een nieuw nest te maken. Deze nesten vallen alleen zo lang ze gebruikt worden om te broeden en jongen groot te brengen onder de verbodsbepaling.⁷ Voor deze vogelsoorten is ten aanzien van nesten geen ontheffing nodig voor werkzaamheden die buiten het broedseizoen worden uitgevoerd. Dit geldt, uitzonderingen daargelaten, ook als er maatregelen worden getroffen die voorkomen dat deze soorten zich op een bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen.

Een beperkt aantal vogels bewoont het nest echter permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn jaarrond beschermd.⁸ Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 tot en met 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alléén jaarrond beschermd zijn wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen.

³ Zie LJN BV5108, ABRS, 15 februari 2012 of LJN BX8942 ABRS 3 oktober 2012.

⁴ Zie (a) ABRvS 7 november: 2012 201201434/1/A3; (b) EC 2007: ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ4503, (c); ABRvS 16 juli 2014: ECLI:NL:RVS:2014:2687; 18 februari 2015: ECLI:NL:RVS:2015:487.

⁵ Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC, EU, Brussel

⁶ Zie ABRvS 8 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1392; ABRvS 10 december 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4438.

⁷ Zie ABRvS 15 februari 2012, 201102473/1/A3, r.o. 2.3.1.

⁸ Zie HvJ 27 april 1988, zaak C-252/85 (Commissie tegen Frankrijk), r.o. 9.

De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde géén koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenvalk).

Voor de lijst van jaarrond beschermde vogelnesten verwijzen wij u naar [Aangepaste-lijst-jaarrond-beschermde-vogelnesten.pdf](#).

2.9 Datering van onderzoeksgegevens

In het geval van soorten die onder artikel 3.1 en 3.5 van de Wnb vallen, (Beschermingsregime Vogel- en Habitatrichtlijn), mogen de veldgegevens maximaal drie jaar oud zijn ten opzichte van de datering van de aanvraag. Voor soorten die vallen onder artikel 3.10 (beschermingsregime andere soorten) mag dit maximaal vijf jaar zijn, tenzij het plangebied in tussentijd wezenlijk veranderd is. In het laatste geval dienen de veldgegevens ná die verandering(en) te zijn verzameld. Er kunnen zich situaties voordoen waarbij gegevens ouder zijn dan drie respectievelijk vijf jaar. U moet in dat geval aangeven waarom de gegevens toch actueel zijn.

3. Welke verbodsbepalingen worden overtreden?

Voor alle werkzaamheden zal per aanwezige beschermde soort bepaald moeten worden wanneer er sprake zal zijn van een overtreding van een verbodsbepaling.

3.1 Opzetvereiste

Ten opzichte van de regelgeving van vóór 1 januari 2017 is de toevoeging van 'opzet' in verschillende verbodsbepalingen nieuw. Onder opzet wordt volgens het Hof van Justitie ook de voorwaardelijke opzet verstaan, dat wil zeggen dat een handeling wordt verricht waarbij bewust de aanmerkelijke kans wordt aanvaard dat deze handeling schadelijke gevolgen kan hebben voor de soort.⁹ Het Hof heeft tevens bevestigd dat handelingen die worden verricht in het kader van normaal gebruik van de bodem voor landbouw-, bosbouw- en visserijdoeleinden, vallen onder de reikwijdte van het opzetvereiste in de verbodsbepalingen van artikel 5 van de VR.¹⁰ Bij ruimtelijke ingrepen zal meestal sprake zijn van het accepteren van de aanmerkelijke kans dat de handeling schadelijke gevolgen kan hebben voor een soort, als de locaties binnen het verspreidingsgebied van een soort liggen en het leefgebied geschikt is.

Van belang bij vogels¹¹ is dat het verbod op het opzettelijk storen van vogels niet geldt, als de storing niet van *wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding* van de vogelsoort. Dit wordt toegelicht in hoofdstuk 7.

Onderstaand volgt per verbodsbepaling een toelichting. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende beschermingsregimes.

Wnb artikel 3.1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

- *Lid 1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.*
Het uitgangspunt is dat het doden of vangen van soorten moet worden voorkomen. In beginsel wordt er uiterst terughoudend omgegaan met het verlenen van een ontheffing voor het opzettelijk doden of vangen. Er moeten dan ook maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat deze verbodsbepaling niet wordt overtreden (zie voor maatregelen de toelichting hoofdstuk 4).
- *Lid 2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.*
Voor vogels is het van belang om onderscheid te maken tussen nesten die niet jaarrond beschermd zijn en nesten die dat wel zijn.

Nesten die niet jaarrond beschermd zijn

Nesten mogen weggehaald worden indien het nest op dat moment aantoonbaar niet in gebruik is als broedlocatie. Het seizoen is hierbij niet relevant, wat er toe doet is of het nest in gebruik is voor het broeden. Indien de soort nestindicerend gedrag vertoont, zoals het aanslepen van nestmateriaal, is het niet langer toegestaan het nest te verwijderen of de broedlocatie ongeschikt te maken. Dit is namelijk onderdeel van het broeden.

Nesten die wel jaarrond beschermd zijn

Nesten van jaarrond beschermde soorten mogen niet zonder ontheffing worden verwijderd, zelfs als dit nest op dat moment niet in gebruik is om te broeden, en niet aangetoond kan worden dat het nest permanent verlaten is. Als het noodzakelijk is deze nesten te verwijderen om werkzaamheden uit te voeren in het plangebied moeten voorafgaand aan het verwijderen van de nesten functionele alternatieve verblijfplaatsen worden aangeboden. Hierbij moet rekening worden gehouden met de gewenningstijd voor alternatieve verblijfplaatsen zoals bijvoorbeeld vermeld in de soortenstandaard (of factsheet). Indien aan deze voorwaarden is voldaan, kan ontheffing aangevraagd worden om een jaarrond beschermd nest buiten het broedseizoen ongeschikt te maken en/of te verwijderen. Ontheffing voor het beschadigen/vernielen/verstoren van broedsels worden in beginsel niet verleend. Er is namelijk nagenoeg altijd een redelijk, gunstiger alternatief voorhanden: werken buiten het broedseizoen.

- *Lid 3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.*
Het beschadigen, vernielen, rapen en onder zich hebben van eieren moet in eerste instantie worden voorkomen. Dit kan door een betere alternatievenafweging of door betere mitigerende maatregelen. Is beschadigen, vernielen, rapen en onder zich hebben van eieren niet te voorkomen, dan moet dit uit de alternatievenafweging blijken en moet er een geldig belang zijn om hiervoor ontheffing te kunnen krijgen.

⁹ Zie HvJ 30 januari 2002, zaak C-103-00 (Commissie tegen Griekenland), r.o. 36, 39, 43 e.v.; HvJ 18 mei 2006, zaak C- 221/104 (Commissie tegen Spanje), r.o. 71. Zie ook Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the habitats directive 92/43/EEC, final version, februari 2007, blz. 36.

¹⁰ Zie HvJ 17 september 1987, zaak C-412/85 (Commissie tegen Duitsland), r.o. 15-17.

¹¹ Dit geldt niet voor de vogels die onder de bescherming van Bonn en Bern vallen.

- *Lid 4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.*
Voor een nadere toelichting op het begrip 'opzettelijk' wordt verwezen naar de toelichting hoofdstuk 3. Verder zie toelichting bij lid 5.
- *Lid 5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien deze storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.*
Bij het beantwoorden van de vraag of de storing van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding, is de doelstelling zoals neergelegd in artikel 1 van de Vogelrichtlijn van belang: het duurzaam in stand houden van de populatie van alle in het wild levende vogelsoorten. Onder wezenlijke invloed wordt verstaan: 'een wezenlijke negatieve invloed op een beschermde soort'. Of daar sprake van is hangt af van allerlei omstandigheden. Verstoring buiten de kwetsbare periode¹² zal in veel gevallen niet van wezenlijke invloed zijn op de staat van instandhouding van de soort omdat de vogel makkelijk kan uitwijken naar een andere plek en/of leefgebied. Daarbij is wel van belang hoe lang de storing duurt. Is deze tijdelijk van aard, dan kan de vogel weer terugkeren naar de verblijfplaats en/of foerageerplek. In dat geval is er geen sprake van 'wezenlijke invloed op de staat van instandhouding'. Is de storing langdurig dan is de storing wel van wezenlijke invloed. Waarschijnlijk zal een nestplaats verlaten worden, waardoor er ook sprake is van het verbod in lid 2; beschadigen en vernielen.

3.2 Dubbele bescherming Vogels

Controleer of de soort ook onder Wnb 3.5 beschermd is. Zie hiervoor de toelichting bij Wnb 3.5 lid 2.

Een groot aantal vogels hebben in de Wnb een dubbele bescherming gekregen. Deze vallen zowel onder de bescherming van de Vogelrichtlijn (artikel 3.1 Wnb) als onder de bescherming van het verdrag van Bern bijlage II of bijlage I bij het verdrag van Bonn (artikel 3.5 Wnb)¹³. Deze vogelsoorten zijn opgenomen in de 'List of birds of the European Union – June 1999'¹⁴ (die jaarlijks wordt bijgewerkt) en die te vinden is onder de link http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/eu_species/list_birds_en.htm.

Van in Nederland voorkomende exoten onder de broedvogels die niet op deze lijst staan¹⁵ zijn nesten noch individuen wettelijk beschermd.¹⁶ Wel geldt hier de zorgplicht. Oorspronkelijk geïntroduceerde vogelsoorten die inmiddels als inheems in de EU worden beschouwd zijn grote Canadese gans en fazant.¹⁷

Het verschil in toetsing tussen beide regimes betreft het verbod op verstoren (art. 3.1, lid 4, en 5 jo. 3.5, lid 2, Wnb) en het belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang'. Op basis van dit belang kan bij vogelrichtlijnsoorten geen ontheffing worden verleend. De provincie Utrecht toetst aanvragen voor deze vogels op grond van de §3.1 van de Wnb (in het bijzonder artikel 3.3) en §3.2 van de Wnb (in het bijzonder artikel 3.8). Aanvragers doen er zodoende verstandig aan om voor (trek)vogels die dubbel beschermd zijn de ontheffing aan te vragen op grond van artikelen 3.3 en 3.8 van de Wnb.

Wnb artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

- *Lid 1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.*
Zie toelichting artikel 3.1 lid 1.
- *Lid 2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.*
Voor deze soorten gaat het niet om de vraag of de storing van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding, zoals bij artikel 3.1 lid 5. Elke vorm van verstoring is daarmee ontheffingsplichtig. In een ontheffingsprocedure zal vervolgens getoetst worden of het verstoren van de soort afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.
- *Lid 3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.*
Zie toelichting hiervoor bij artikel 3.1 lid 3.

¹² Onder kwetsbare periode wordt verstaan de broedperiode en de ruiperiode.

¹³ In een situatie waarin twee beschermingsregimes van toepassing zijn (verklaard) geldt het strengste beschermingsregime.

¹⁴ Dat deze lijst gehanteerd moet worden volgt uit ECLI:NL:RVS:2012:BV0107.

¹⁵ Gebaseerd op: a) List of Bird Species introduced in the European Territory of the Member States with an established breeding population op ec.europa.eu; b) Lensink R, Ottens G, van der have T, 2013. Vreemde vogels in de Nederlandse vogelbevolking: een verhaal van vestiging en uitbreiding. Limosa 86: 49-67; c) SOVON Vogelonderzoek Nederland. 2011. Risicoanalyse van geïntroduceerde ganzensoorten in Nederland. SOVON-informatierapport 2010-06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen. d) Nieuwsbrief 'Kijk op exoten', nrs. 11, 12, 13 en 16 (2015/2016), Stichting RAVON, Nijmegen; e) losse informatie over de herkenning en verspreiding van exotische vogelsoorten op www.sovon.nl.

¹⁶ Mede gebaseerd op: ECLI:NL:RVS:2012:BV0107.

¹⁷ Conform de genoemde 'List of birds of the European Union – June 1999'.

- *Lid 4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.*

Om de betrokken soort in zijn natuurlijke verspreidingsgebied te laten voortbestaan is het van belang de populatie én de functie van het plangebied voor de betreffende soort in kaart te brengen. Als functies binnen het projectgebied worden aangetast, dienen alternatieven te worden aangeboden welke in kwantiteit en kwaliteit overeenkomen met datgene wat verloren gaat. Het gaat hierbij niet alleen om voortplantingsplaatsen en rustplaatsen. Ook essentiële migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een voortplantingsplaats of rustplaats van de soort kunnen hier onder vallen. Om de functionaliteit van de verblijfplaatsen te kunnen garanderen, moet de soort voldoende uitwijkmogelijkheden hebben welke in kwaliteit overeenkomen met de huidige verblijfplaats. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in alternatieve verblijfplaatsen waar de soort naar kan uitwijken gedurende de uitvoering van de werkzaamheden en alternatieve verblijfplaatsen in de nieuwe situatie. Afhankelijk van de soort kan voor de tijdelijke situatie een van nature aanwezige verblijfplaats voldoende zijn om de functionaliteit op korte termijn te garanderen, maar in veel gevallen zal het nodig zijn aanvullende alternatieven aan te bieden. Voor de alternatieve verblijfplaatsen geldt dat gegarandeerd moet zijn dat de soort vanuit deze alternatieven beschikking heeft over functionele migratie en vliegroutes en foerageergebieden. Hierbij moet gekeken worden naar de actieradius van de soort. Belangrijk is ook dat de soort de tijd krijgt om de alternatieve locatie te ontdekken: de gewenningsperiode.

Voor soorten die gebonden zijn aan hun leefgebied en die niet kunnen uitwijken naar alternatieve verblijfplaatsen, zoals vissen, dient aanvullend rekening te worden gehouden met het opsplitsen van populaties. Door het plaatsen van dammen in een watergang kan een extra negatief effect op de gunstige staat van instandhouding worden verwacht door het doorsnijden van het leefgebied en het opdelen van de lokale populatie. Door het voorafgaand afvangen en uitzetten van exemplaren is geen zekerheid geboden over de overlevingskansen van deze exemplaren. Uit onderzoek moet blijken dat het vervangende leefgebied voldoende draagkracht heeft voor de extra uitgezette exemplaren van de soort.

Indien een soortenstandaard (of factsheet) aanwezig is van de betreffende soort kan door het uitvoeren van de hierin genoemde bewezen effectieve maatregelen met redelijke zekerheid worden gegarandeerd dat de functionaliteit behouden blijft. Als wordt afgeweken van de maatregelen genoemd in de soortenstandaard, bijvoorbeeld een afwijkend aantal alternatieven of kortere gewenningsduur, moet beredeneerd worden waarom in deze specifieke situatie de maatregelen voldoende zijn om de functionaliteit te garanderen. Het bevoegd gezag zal toetsen of de functionaliteit van de verblijfplaatsen met deze maatregelen behouden blijft. Als gebruik gemaakt wordt van niet bewezen effectieve maatregelen kan de functionaliteit in geen enkel geval gegarandeerd worden. Als een soortenstandaard (of factsheet) van de betreffende soort ontbreekt, dient ecologisch onderbouwd te worden waarom de functionaliteit van de voortplantingsplaatsen en rustplaatsen in het specifieke geval behouden blijft.

- *Lid 5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.*
Deze bepaling voorziet in het beschermen van in het wild groeiende plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied, waarbij alle ontwikkelingsstadia zijn beschermd. De bescherming geldt dus ook voor knollen, zaden, rizomen en natuurlijke uitlopers van planten. Bij de werkzaamheden moeten in eerste instantie aanwezige beschermde planten zoveel mogelijk worden ontzien. Indien dit niet mogelijk blijkt en het onvermijdelijk is dat (delen van) planten verloren gaan, moet onderbouwd worden dat de staat van instandhouding niet in het geding is. Als het plangebied niet wezenlijk verandert en het gebied geschikt blijft voor de soort, kan de staat van instandhouding worden gegarandeerd als het aannemelijk gemaakt kan worden dat de soort zich uitbreidt vanuit de (directe) omgeving van het plangebied door middel van uitlopers of zaden die in het plangebied terecht komen. Als het plangebied na afronding van het project niet langer geschikt is als habitat voor de betreffende soort, moet gekeken worden naar de verspreiding van de plant in de omgeving van het plangebied. Als blijkt dat de soort algemeen voorkomt en gegarandeerd kan worden dat dit op lange termijn zo blijft, is er geen negatief effect op de staat van instandhouding te verwachten. Ontheffing, onder voorwaarden, kan in dat geval worden verleend.

Wnb artikel 3.10 andere soorten

Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:

- *a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen.*
Zie toelichting hiervoor bij Wnb artikel 3.1, lid 1.
- *b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen.*
Zie toelichting hiervoor bij Wnb artikel 3.5, lid 4.
- *c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.*
Zie toelichting hiervoor bij Wnb artikel 3.5, lid 5.

4. Effectanalyse en maatregelen

U dient per soort te beschrijven wat de effecten zijn als gevolg van uw activiteiten/werkzaamheden en welke maatregelen u treft.

4.1 Effectstudie

Het bepalen of de voorgenomen activiteiten/werkzaamheden tot een overtreding leiden is per activiteit maatwerk en moet gebeuren door een deskundige die hiermee aantoonbaar ervaring heeft. De effectstudie moet helder en navolgbaar zijn en gebaseerd op de laatste wetenschappelijke kennis die beschikbaar is over ingreep-effectrelaties. De effectstudie moet onderbouwd aangeven of de functionaliteit van de voortplantingsplaatsen en vaste rust- of verblijfplaatsen tijdens en na uitvoer van de activiteiten gegarandeerd kan worden. Let in de effectbeschrijving op de volgende zaken:

- Beschrijf per soort en eventueel deelgebied wat het effect is van de activiteiten/werkzaamheden.
- Geef de aard en intensiteit van de effecten weer, bijv. hoeveel leefgebied zal verdwijnen, hoeveel exemplaren van planten zullen er ongeveer verdwijnen, hoe lang zal er verstoring zijn?
- Geef ook aan welke onderbouwing van de gehanteerde ingreep-effectrelaties gehanteerd wordt: waar komt deze vandaan (literatuurverwijzingen) en hoe zeker is het effect, is de benadering worstcase of niet?
- Maak onderscheid tussen permanente en tijdelijke effecten en geef aan hoe lang de tijdelijke effecten zullen duren.
- Geef aan of cumulatieve effecten door andere activiteiten in de buurt van dit project, kunnen optreden en of er toekomstige ontwikkelingen bekend zijn die de beschermde soort(en) ook zullen storen.

Een eerste indicatie van mogelijke effecten van ruimtelijke ingrepen kan worden nagezocht in de zogenaamde effectenindicator op de website www.synbiosys.alterra.nl. De effectenindicator geeft een indicatie van de kans op schadelijke effecten op beschermde soorten door activiteiten uit de omgevingsvergunning en de watervergunning. Dit doet zij voor een selectie van dertig soorten welke het meest voorkomen bij ruimtelijke activiteiten. Dit betreft echter een globale indicatie, en graag wijzen we u ook op de disclaimer op de website. De effectenindicator soorten geeft u géén informatie over de daadwerkelijke schadelijke effecten van een activiteit noch over de vraag of hierdoor de verbodsbepalingen Wnb worden overtreden en/of afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Hiervoor is maatwerk vereist.

4.2 Mitigerende maatregelen

U moet de maatregelen noemen die u vooraf, tijdens of na de werkzaamheden treft en die de effecten op de soort tot een minimum beperken. Als er voor wordt gekozen een niet bewezen effectieve maatregel te treffen, dient beredeneerd te worden waarom de gekozen maatregel effectief is in het specifieke geval. Als uit monitoring blijkt dat de getroffen maatregelen onvoldoende effectief zijn, kan de provincie extra maatregelen opleggen.

4.3 Compenserende maatregelen

Maatregelen die effecten voor de soort achteraf herstellen dient u hier ook te noemen. Als de getroffen mitigerende maatregelen niet voldoende zijn om een negatief effect te voorkomen, moet gekeken worden of het mogelijk is compenserende maatregelen te treffen. Deze maatregelen zijn bedoeld om eventuele restschade weg te nemen en te voorkomen dat de gunstige staat van instandhouding van de soort in gevaar komt. Als compenserende maatregelen getroffen moeten worden, houdt dit per definitie in dat de functionaliteit van de vaste rust- de verblijfplaats niet behouden kan blijven. Er is namelijk pas een noodzaak tot compensatie, als de functies van het leefgebied (tijdelijk) onherstelbaar beschadigd of vernield zijn. Deze maatregelen kunnen binnen of buiten het plangebied worden genomen en dienen functioneel te zijn, voordat een verblijfplaats en/of leefgebied wordt aangetast. Enkel als de gunstige staat van instandhouding in de tussenliggende periode niet in gevaar komt kan de compensatie achteraf worden gerealiseerd.

4.4 Onderzoek ten behoeve van een effect op de staat van instandhouding

Voor het bepalen of de activiteiten/werkzaamheden invloed hebben op de (gunstige) staat van instandhouding kan het van belang zijn om van een groter gebied dan alleen van het eigenlijke plangebied verspreidingsinformatie (omgevingscheck) te verzamelen. Dit hangt af van de omvang van de (deel) populatie en het natuurlijke verspreidingsgebied.

5. Belangenafweging

Motivering belangen bij de verschillende beschermingsregimes: Vogelrichtlijn (artikel 3.3, vierde lid onder b, van de Wnb) en/of Habitatrichtlijn (artikel 3.8, vijfde lid, onder b, van de Wnb) en/of andere soorten (artikel 3.10, tweede lid, van de Wnb).

Een ontheffing kan alleen verleend worden indien de activiteit nodig is op grond van een in de Wnb genoemd belang. Uit de beschrijving van het doel van de activiteit moet het belang zijn af te leiden: is het een individueel, lokaal of nationaal belang, etc.

Op het aanvraagformulier kruist u aan op basis van welk belang u de ontheffing aanvraagt. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de verschillende beschermingsregimes: Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en andere soorten, omdat de mogelijke belangen verschillen per beschermingsregime.

Er kunnen verschillende belangen van toepassing zijn, omdat de soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd onder verschillende beschermingsregimes kunnen vallen. Bijvoorbeeld de aanleg van een weg kan in het belang van de Volksgezondheid (belang genoemd in de Vogelrichtlijn), kan een andere dwingende reden van groot openbaar belang omvatten (belang genoemd in de Habitatrichtlijn) en kan in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden zijn (belang geldt voor de andere soorten). Kruis daarom alle belangen aan die van toepassing zijn op de activiteiten.

Bij de ontheffingsaanvraag geeft u een nauwkeurige en treffende motivering waarom de uitvoering van de activiteit noodzakelijk is in het kader van het door u aangekruiste belang. Het belang dient overtuigend te worden aangetoond en kenbaar (en dus expliciet) te worden afgewogen tegen het belang van het behoud (van het leefgebied) van de soort. De onderzoeksrapporten om het belang aan te tonen moeten actueel en gedetailleerd zijn.¹⁸ Onderstaand worden een aantal voorbeelden genoemd van de meest toegepaste belangen.

De volksgezondheid en openbare veiligheid

Deze belangen zijn van toepassing onder alle beschermingsregimes. Voorbeelden zijn:

- Beveiliging tegen overstromingen¹⁹ of wateroverlast.
- Windmolenparken in het kader van de klimaatverandering en elektriciteitsvoorziening²⁰.
- De realisatie van een hoogspanningsverbinding²¹.
- De aanleg van een weg in verband met o.a. de leefbaarheid van de dorpskernen (volksgezondheid)²².
- Sloop in verband met asbest wanneer het pand vervallen is.
- Sloop van een pand door bouwval (gevaarlijk voor omwonenden).
- Isolatiewerkzaamheden in het kader van verbetering klimaat in huis en energiebesparing.
- kappen van bomen wanneer die gevaarlijk worden voor voorbijgangers.

Bescherming van (wilde) flora en fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats

Dit belang kan bijvoorbeeld worden aangevoerd in geval van natuurontwikkeling door ontpoldering of bij het aanleggen van een ecoduct.

Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten

Deze belangen kunnen worden toegepast bij Habitatrichtlijnsoorten en Bonn en Bern soorten²³ en de andere soorten. Deze belangen hebben betrekking op activiteiten die van algemeen, breed maatschappelijk belang zijn. Het betreft hier dus geen activiteiten die enkel ten goede komen aan een particulier of aan enkele individuen. Voorbeelden waarin dit belang is geaccepteerd zijn de aanleg van infrastructuur zoals de Hogesnelheidslijn, kanalen of (rijks)wegen, aanleg van windmolenparken of bedrijventerreinen, aanleg van woonwijken maar ook drinkwatervoorzieningen, werkgelegenheid²⁴, saneringen ten behoeve van het milieu of initiatieven voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed.

Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden

Deze belangen zijn alleen toepasbaar bij het vragen van een ontheffing voor overige soorten. Het kan hierbij gaan om grote projecten, zoals werkzaamheden in het kader van landinrichting, de aanleg van wegen, bedrijventerreinen, havens of woonwijken, als op relatief beperkte activiteiten, zoals de bouw van een schuur

¹⁸ Zie ABRvS, 16 juli 2003: ECLI:NL:RVS:2003:AH9872 en ABRvS 18 februari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:425.

¹⁹ Zie ABRvS, 12 november 2014: ECLI:NL:RVS:2014:4074, r.o. 27.3.

²⁰ Zie ABRvS, 4 mei 2016: ECLI:NL:RVS:2016:1227.

²¹ Zie ABRvS, 29 december 2010: ECLI:NL:RVS:2016:465.

²² Zie ABRvS, 18 maart 2013: ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ4503 r.o. 9.4. In het belang van de volksgezondheid was de ontheffing voor vogels toereikend gemotiveerd.

²³ M.u.v. de Bonn en Bern vogels.

²⁴ Tenzij het om werkgelegenheid gaat, zie ABRvS 16 juli 2003, ECLI:NL:RVS:2003:AH9872 en ABRvS 18 februari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:425.

of de verbouwing van een huis. Natuurontwikkeling kan ook vallen onder deze ontheffingsgrond.²⁵ Vaak gaat het om ingrijpende veranderingen die leiden tot functieverandering of uiterlijke verandering van een gebied. De kap van bomen of bosschages vallen hier ook onder. Ook ingrijpende veranderingen in beheer (bijvoorbeeld vanwege achterstallig onderhoud) of gebruik worden gezien als werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Renovatiewerkzaamheden aan gebouwen of aan kaders vallen hier ook onder.

Bestendig beheer of onderhoud

Hierbij gaat het om gebruikelijk beheer en onderhoud zoals dat volgens de bestaande praktijk plaatsvindt. Om te beoordelen of beheer en onderhoud bestendig zijn, zijn de aard van de activiteiten en de middelen van belang, alsmede het tijdstip, de frequentie en de schaal waarop de activiteiten worden ondernomen. Cruciaal is dat de activiteiten bestaan uit de voortzetting van een praktijk die gericht is op behoud van de bestaande situatie. Vaak is er een beheers- of onderhoudsplan voor langere termijn. U kunt denken aan maaien om vegetaties in stand te houden, maaien van bermen voor verkeersveiligheid, maaien van gras voor kuilvoer, beheer van waterlopen, maar ook aan oogsten in de landbouw of het vellen van bomen in de bosbouw. Let op: het element bestendigheid is hier cruciaal. Zodra u grote veranderingen doorvoert, zoals toepassing van nieuwe technieken of machines, of ingrijpende grootschalige maatregelen neemt (bijvoorbeeld kaalkap van bos, omvorming van een natuurtype door afgraving, afgraven van duinen, op grote schaal plaggen van een heideveld, uitbaggeren van een (dichtgegroeid) ven of omvorming van gras- naar akkerland) is er geen sprake meer van bestendig beheer en onderhoud'.

Algemeen belang

Voor overige soorten is tevens het 'algemeen belang' opgenomen in de Wnb. Het 'algemeen belang' is bedoeld als restcategorie ten opzichte van de hiervoor genoemde belangen. Het is aan de initiatiefnemer om dit belang aannemelijk te maken bij zijn aanvraag van een ontheffing.

²⁵ Zie Kamerstukken II 2011-2012, 33 348, nr. 3, p. 266.

6. Alternatievenafweging

Voor het verkrijgen van een ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen is het noodzakelijk dat is aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing is. Dit betekent dat u voor alle beschermde soorten dient aan te tonen dat er geen alternatief is voor de voorgenomen activiteit, die geen of minder negatieve effecten heeft voor de betreffende soort(en).

Het alternatievenonderzoek dient zowel gericht te zijn op de a. locatieafweging, b. de planning als op de c. inrichtings- en uitvoeringsalternatieven. Hierbij gemaakte afwegingen moeten goed worden onderbouwd. Afwegingen op basis van financiële of bestuurlijke wenselijkheid zijn niet automatisch voldoende. Wel geldt het proportionaliteitsbeginsel. Indien de effecten zeer beperkt, tijdelijk en/of zelfs positief van aard zijn, zal dit criterium minder snel problemen opleveren. De alternatievenafweging die gemaakt wordt in het kader van een milieueffectrapportage (mer), kan in het algemeen niet worden gebruikt als onderbouwing voor het al dan niet aanwezig zijn van andere bevredigende oplossingen. Immers bij de alternatievenafweging van de mer worden meerdere aspecten tegen elkaar afgewogen en kunnen 'minnen tegen plussen worden weggestreept'. De alternatievenafweging in de Wnb betekent dat aangetoond moet worden dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn die minder negatieve effecten hebben op beschermde soorten.

Omdat bepaald moet worden of er andere bevredigende oplossingen aanwezig zijn, is het raadzaam om al vroeg in de planvorming het belang en de functie van het plangebied voor beschermde soorten in beeld te brengen. Wanneer (strikt) beschermde soorten aanwezig zijn in het plangebied, moet worden overwogen of het voorgenomen plan niet op een andere locatie kan worden uitgevoerd. Ook is het mogelijk een andere oplossing voor het probleem te vinden, of bij het inrichtingsplan op dusdanige wijze rekening te houden met de aanwezige soorten en hun habitats, dat de effecten geminimaliseerd worden. Wanneer dit niet mogelijk is en de plannen wel nodig zijn in het kader van een wettelijk belang, moeten de plannen zodanig worden uitgevoerd dat de effecten worden geminimaliseerd.

7. Gunstige staat van instandhouding

Voor beschermde soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd, moet worden aangetoond dat de gunstige staat van instandhouding (GSvl) van de soort niet in het geding komt²⁶. In de Habitatrichtlijn (overgenomen in artikel 1.1, eerste lid, aanhef en onder gedachtestreepje 32, van de Wnb) wordt de gunstige staat van instandhouding als volgt gedefinieerd:

Staat van instandhouding van een soort: het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het in artikel 2 bedoelde grondgebied.

De staat van instandhouding wordt, blijkens artikel 1.1, eerste lid, aanhef en onder gedachtestreepje 11, van de Wnb, als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- uit populatie-dynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en;
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en;
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Uit deze definitie is af te leiden dat voor de onderbouwing dat de GSvl niet in het geding is, de volgende criteria van belang kunnen zijn: a. de omvang van de populatie; b. de verspreiding van de populatie; c. het leefgebied, de functionaliteit van het leefgebied en het natuurlijke verspreidingsgebied en d. toekomstperspectief.

In de 'soortenstandaards' wordt per soort invulling gegeven aan deze criteria. Daarbij wordt ook aangegeven welke maatregelen bruikbaar (kunnen) zijn om negatieve effecten op de GSvl te verminderen en te voorkomen. Voor soorten waarvoor geen soortenstandaard/factsheet beschikbaar is, dient u zelf deze gegevens te leveren.

De bepaling van effecten op de GSvl ten aanzien van soorten gaat in beginsel uit van de gedachte dat 'hoe zeldzamer de soort hoe groter de kans dat naar een lokale populatie moet worden gekeken'. Uit de jurisprudentie blijkt dat feitelijk sprake is van een vergrotende ladder waarop de effectbeoordeling kan plaatsvinden. Deze is als volgt: lokaal -> regionaal -> nationaal -> Europees.

De GSvl van een soort dient in zijn algemeenheid op lokaal en -indien van toepassing- op regionaal niveau worden bekeken²⁷. Hierbij is ook van belang hoe groot de omvang van de populatie is. Hierbij hanteren wij in ieder geval de volgende definitie voor bovenstaande begrippen (niet-limitatief):

Schaalniveau: Lokaal	De omvang van de (deel) populatie is bepalend; bij dwergvleermuizen gaat het bijvoorbeeld om een deelpopulatie in een stadswijk, bij een vlinder om een stukje duingrasland, bij de bever om een onderdeel van het stroomgebied
Schaalniveau: Regionaal	Het geografische afgebakende gebied waarbinnen de soort voorkomt of voor kan komen binnen de actieradius van de betreffende soort ten opzichte van de project- of planlocatie.
Populatie	Een populatie is een groep van individuen behorende tot dezelfde soort. Het gaat hierbij om soorten die in het wild leven en van nature voorkomen in het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort.
Natuurlijke verspreidingsgebied	Het natuurlijke verspreidingsgebied is het ruimtelijk omgrensde gebied waarbinnen een soort zich in het wild bevindt of zich zou kunnen bevinden, omdat de habitat geschikt is voor die soort. Een soort hoeft niet daadwerkelijk aanwezig te zijn op alle plekken in het natuurlijke verspreidingsgebied. Het gebied waar de soort zich bevindt kan versnipperd gelegen zijn (bijv. alleen in rivierbegeleidende bossen). Een soort kan ook tijdelijk in een deel van zijn natuurlijke verspreidingsgebied aanwezig zijn (bijv. alleen in broedperiode) of over een gebied heen vliegen (trekvogels en vleermuizen).

²⁶ Het begrip gunstige staat van instandhouding komt in de Vogelrichtlijn niet voor. In de Wnb is in artikel 3.3, vierde lid onder c ten aanzien van vogels geregeld dat de activiteit niet mag leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Blijkens jurisprudentie (Zie ABRvS, 1 maart 2012: ECLI:RVS:2012:BV7500) mag bij de beoordeling hiervan uitgegaan worden van het begrippenkader van de Habitatrichtlijn.

²⁷ Zie o.a. ABRvS, 25 juni 2008: 200706598/1 en ABRvS, 14 januari 2015: 201405449/1/A3: Rapen kievitseieren Friesland

8. Tijdelijke natuur

Naast de passieve soortbescherming, is in artikel 1.12 van de Wnb ook een actieve soortbescherming opgenomen. Dit artikel is een zorgplicht speciaal voor de provincies. De provincie heeft een zorgplicht om zeldzame en beschermde flora en fauna op haar grondgebied in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Tijdelijke natuur kan hieraan bijdragen. Een ontheffing voor Tijdelijke natuur kan gelden voor gronden die een aantal jaren braak liggen in afwachting van de realisatie van hun definitieve bestemming, zoals een woonwijk of een bedrijventerrein. Wanneer de terreineigenaar de natuur op die terreinen gedurende die periode tot ontwikkeling laat komen, en dus afziet van verstorende acties als het omploegen van het terrein, wordt hem op voorhand ontheffing verleend om beschermde soorten die zich gedurende die periode op het terrein vestigen, te verwijderen op het moment dat het gebied zijn uiteindelijke bestemming krijgt. Dit is in het belang van de terreineigenaar, maar ook in het belang van de natuur.

De provincie verleend ontheffingen in het kader van tijdelijke natuur. In hoofdstuk 6 van de beleidsregels Natuur en Landschap provincie Utrecht 2017 leest u hier meer over:
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2016-7058.html>.